

Struktura přednášek „Úvod do filosofie pro environmentalisty“ ENS 115

1. Přednáška – co je a co není filosofie

Co není filosofie? (Filosofie není slovník významných jmen a třívětých definicí. Filosofie není univerzální věda všech věd. Filosofie není znalost skrytých tajemných poznatků pro vyvolené). **Kritika filosofie.** (Filosofie, na rozdíl od vědy, nepřináší žádné užitečné objevy týkající se přírodního a ani lidského světa. Filosofie není empirická, a tudíž nám neříká o světě nic ověřitelného. Filosofie je řešení nesmyslných otázek). **Námítky vůči kritikům filosofie** (Existují důležité otázky, které musíme řešit, a které přesto nemají empirický charakter: /Co je to číslo?, Je věta „Jedině empirické poznání má smysl.“ empirická? Co je to hodnota?/. Kultivující smysl filosofie. Zásadní role schopnosti pohledu na vlastní předpoklady a pozici.). **Tři poziční (vyhraňující) pohledy na filosofii: Filosofie a mýtus. Filosofie a náboženství. Filosofie a věda.**

Doporučená četba: Bertrand Russell : The Value of Philosophy, Karl R. Popper: Proti velkým slovům.

Volně-volitelné téma: - .

2. Přednáška – počátky evropské filosofie

Význam „Řeckého zlomu“ pro dějiny myšlení (a evropského myšlení zvláště). Řecký zlom v: politickém myšlení, v našem pohledu na svět, v umění. Řecko na okraji tehdejšího světa (8. století př. n. l.) a Řecká revoluce na počátku klasického období. Homér a Starý zákon. **Aristokratický charakter antické kultury. Klasifikace antiky** (Helénské archaické, Helénské klasické, Helénistické). **Homér a Starý zákon – antická a hebrejská kultura. Vznik a význam řecké filosofie.** Presókratičtí myslitelé. Sofisté a filosofie v Athénách, Athénská demokracie a její vznik. Sókratés. Tři pohledy na význam Sókrata (Platón, Xenofanés, Aristokrates). Sókratovské školy.

Doporučená četba: Erich Auerbach : Mimesis, Edward Hussey : Presokratikci. Jochen Bleiken Athénská demokracie, Jan Patočka : Sókratés, Platón : Obrana Sókrata.

Volně volitelné téma: Porovnání čtyř interpretací filosofie Thaléta z Miléty.

3. Přednáška – Platón, Aristoteles

Platón a jeho souboj s časem. Jak zastavit čas v politickém dění. Máme použít stroj měřící přesně IQ a EQ k rozdělení společnosti na vládnoucí a ovládané? **Jak zničit čas jako významnou veličinu ve světě bytí** – náhoda, nahodilost a život jako nepřítel dokonalosti. Čas a estetika. Čas a psychologie. Protiklad Sókrata a Platóna. **Aristokratičnost Platóna a teorie trojí krve. Aristoteles a jeho význam pro evropskou vědu.** Živok. Aristoteles jako metodolog. Aristoteles jako sociální vědec. Aristoteles jako přírodovědec.

Doporučená četba: Platón : Faidros, Platón : Symposion, Platón : Ústava, Aristoteles : Metafyzika. Aristoteles : Mimesis. Karl, R. Popper : Otevřená společnost a její nepřítel.

Volně volitelné téma: Platón a jeho koncept ideálního státu.

4. Přednáška – Helénismus a pozdní antická filosofie, proměny křesťanství v antickém světě

Helénismus. Charakteristika helénistického období antického světa. Expanze a zředování řecké kultury. **Aristokratičnost pozdního helénismu. Křesťanství. Věda a filosofie v helénistickém světě. Filosofické školy helénistického světa.** Vliv helénismu (zejména pozdního) na charakter křesťanství. Epikureismus, Skepticismus, Stoa, Platónská Akademie, Aristotelé školy, Novo-platonismus. **Charakteristika pozdního Říma** – co se děje se společností, křesťanství získává antické rysy.

Doporučená četba: Erich Auerbach : Mimesis, Marcellinus : Zánik Římské říše, sv. Augustin : O učitelích, Origenés : Peri Archon.

Volně-volitelné téma: - .

5. Přednáška – Středověká filosofie křesťanská a arabsko-islámská

Charakteristika kulturní proměny pozdní antiky v raný středověk. Co zaniká s Římskou říší. Je raný středověk skutečně obdobím temna. První filosofové nové éry. Role mnišských řádů v prvních fázích středověké společnosti. Nominalismus vrs. realismus. Autorita vrs. svoboda myšlení. Scholastický přístup vrs. mystika. Arabsko-islámský myšlenkový svět na přelomu tisíciletí. Dvojí život velikých antických autorů.

Doporučená četba: Erich Auerbach : Mimesis.

Volně-volitelné téma: - .

6. Přednáška – Renesanční filosofie

7. Přednáška – Novověká filosofie kontinentální a ostrovní

8. Přednáška – Immanuel Kant

9. Přednáška – filosofie 19. století A.

10. Přednáška – filosofie 19. století B.

11. Přednáška – pozvání do etiky

12. Přednáška – pozvání do gnozeologie

1. Seminář – čtení textu a jeho analýza

Analýza textu. Tři roviny textu – „co text říká“, „co text sděluje“, „co z roviny 1. a 2. lze odvodit“. Analýza středního dosahu: emocionalita textu, aktoři textu, zaujatost textu, fundamentalističnost/dogmaticnost textu, sofistikovanosť textu, východiska textu, logická konzistence textu, analytičnost textu. Typologie manipulací v textu.

Doporučená četba: Bohuslav Binka : Obrana proti mediální manipulaci aneb přiblížení postupů, které odhalují nebezpečné triky světa médií In Britské listy, Bohuslav Binka : Ubráníme se? -- pokus o stručnou typologii současné mediální manipulace In Britské listy. George Orwell : Politika a anglický jazyk In V břiše velryby.

Volně-volitelné téma: 2 možnosti analýzy textu.

2. Seminář – analýza mediálních sdělení

Analýza mediálního sdělení (TV). Horká a chladná média – dva přístupy. **Emoce a jejich přenos v mediálním světě.** Jak dlouho obýváme emoční svět a svět racionality. **Analýza dvou vybraných TV vysílání a typologie manipulace v TV.** Emocionální a strukturní manipulace. Manipulace kontextem. Analytické a neanalytické způsoby argumentace.

Doporučená četba: **Auerbach, E.** Mimesis. Praha, Ypsilon 1968. **Bruner, J.** Actual Minds, Possible Worlds. London, Harvard University Press 1986. ISBN 0-674-00365-9. **Gergen, K.** Social Construction, Families, and Therapy. In Narrative Room – Book A. Washington, D. C., The Council for Research in Values and Philosophy 1998. **Orwell, G.** Politika a anglický jazyk. In Uvnitř velryby a jiné eseje. Brno, Atlantis 1997. **Schulz, W., Lutz, H., Scherer, H. Reifová, I.** Analýza obsahu mediálních sdělení. Praha, Karolinum 1998. ISBN 80-7184-548-5

Volně-volitelné téma: - .

3. Seminář – formální logika I.

Formální logika. Výraz a pojem. Objektivní existence pojmu v různých konceptech logiky. Pravdivostní hodnota a logické operace – síta zbarvování vody. Výroková logika – základní operace a zjišťování pravdivostních hodnot. Práce s dobře utvořenými formulami výrokové logiky. Mezi výrokové logiky. Vztah výrokové logiky a výrazů přirozeného jazyka. Predikátová logika. Základní výrazy v predikátové logice a práce s pravdivostní hodnotou. Negace v predikátové logice.

Doporučené četba: Jiří Raclavský : Úvod do logiky – klasická predikátová logika. Jan Štěpán : Klasická logika.

Volně-volitelné téma: „Popperův a Tichého spor o přiblížení se pravdě (verisimilitude)“.

4. Seminář- formální logika II.

Dva přístupy k poznání – pozitivní a negativní. Výhody negativního přístupu a jeho omezení v Popprovsém konceptu přibližování se pravdě. Možné a aktuální světy. Škrtnání ne-aktuálních světů a síla vědecké teorie. Meze formálních systémů. K. Godel.

Doporučené četba: Pavel Materna : Svět pojmů a logika.

Volně-volitelné téma:-

5. Seminář - věda a teorie vědy I.

Filosofie vědy a vývoj vědeckého sebehodnocení ve 20. století. Typologie monster vědeckého výzkumu – věda jako lidské tělo. Carnap – Popper – Lakatos – Laudan. Z čeho se skládá vědecká práce. Typologie vědy. Typologie výzkumů.

Doporučené četba: Carl Hempel : Philosophy of Natural Science. Karl R. Popper : Conjectures and Refutations: The Growth of Scientific Knowledge. Larry Laudan : Progress and Its Problems: Towards a Theory of Scientific Growth.

Volně-volitelné téma: Spor Thomase S. Kuhna a Karla R. Poppera o koncept „normální vědy“ ve sborníku „Criticism and the Growth of Knowledge“.

6. Seminář – environmentální filosofie

Úvod do environmentální filosofie – co je to environmentální filosofie, fáze environmentální filosofie, hlavní úhelné kameny environmentální filosofie.

7. Seminář – environmentální filosofie

Albert Schweitzer a jeho etika úcty k životu. Základní rysy biocentrismu a nauky úcty k životu.

Četba: A. Schweitzer: *Nauka úcty k životu* (s. 7–47, povinně s. 7–29)

Poslech: ČRo – Osudy: Albert Schweitzer

8. Seminář – environmentální filosofie

Aldo Leopold a ekocentrismus. Základní rysy ekocentrismu. Systémový přístup ve filosofii a ekocentrismus.

Četba: Leopold, A. 1999. *Etika Země*. In Leopold, A. 1999. *Obrázky z chatrče a rozmanité poznámky*. Prešov: Abies, s. 233–255.

9. Seminář – environmentální filosofie

První reflexe globální ekologické krize.

Četba: 1. Carson, R. 1996. *Mlčící jaro*. In Kohák, E., Kolářský, R., Míchal, I. (eds.) 1996. *Závod s časem: Texty z morální ekologie*. Praha: Torst, s. 51–55.

2. White, L. 2000. Historické kořeny naší ekologické krize. *Filosofický časopis*, 48 (5), s. 765–775. (Orig. *The Historical Roots of Our Ecological Crisis*, 1967).

10. Seminář – environmentální filosofie

Hlubinná ekologie. Arne Naess a hlubinná ekologie. Specifika hlubinné ekologie v environmentálním myšlení.

Četba: J. Seed, J. Macy, P. Flemming, A. Naess: *Myslet jako hora* (s. 25–79, povinně s. 25–36 a s. 49–59)

11. Seminář – environmentální filosofie

Současná environmentální filosofie (postmoderna + ekofenomenologie)

Četba: 1. Vogel, S. 2011. *Why 'Nature' Has No Place in Environmental Philosophy*. In Kaebnick, G.E. (ed.) *The Ideal of Nature: Debates About Biotechnology and the Environment*. Baltimore: John Hopkins University Press, s. 84–97.

2. Abram, D. 2008. *Neviditelný svět*. In Abram, D. 2008. *Procitnutí do živé země*. Nymburk: OPS, s. 77–93.

12. Seminář – environmentální filosofie

Aktuální reflexe environmentalismu

Četba: Schellenberger, M., Nordhaus, T. 2004. *The Death of Environmentalism: Global Warming Politics in a Post-Environmental World*. s. 6–34.

13. Seminář – filosofické směry 20. století (novopozitivismus, existencialismus, postmodernismus)

Představení tří vybraných směrů filosofického myšlení 20. Století.